

Ὁ δωρεοδόχος, δηλαδή ὁ γιὸς τοῦ γέρο-Μαθιοῦ, ὀνόματι Σταμάτης, μνημονεύεται σχεδὸν συμπτωματικὰ στὴ ρήτρα περὶ τοῦ ἀνενοχλήτου.

Ἀπὸ τοὺς δυὸ μάρτυρες — ἐκτὸς τοῦ γραφέα — ιδιόχειρη εἶναι ἡ ὑπογραφή τοῦ Γεώργη Δημητράκη, ἐνῶ τοῦ ἄλλου, Θεωдорῆ τοῦ Κουμπῆ, εἶναι σαφῶς γραμμένη ἀπὸ τὸν γραφέα. Τὸ οἰκογενειακὸ ὄνομα Κουμπῆς συναντοῦμε καὶ σὲ μεταγενέστερα ἔγγραφα μέχρι τὸ τέλος περίπου τοῦ αἰῶνα. Ἀργότερα πάντως τὸ ὄνομα αὐτὸ δὲν διατηρήθηκε στὴ Σκῦρο.

Τὸ ἔγγραφο εἶναι γραμμένο ἀπὸ τὸν παπα-Δανιήλ, μὲ καθαρὴ μὲν καὶ μᾶλλον εὐανάγνωστη γραφή, ἀλλὰ κακογραμμένο καὶ πρόχειρο ποὺ φανερώνει πὼς δὲν ἐπρόκειτο γιὰ τακτικὸ γραφέα. Γιὰ τὸν παπα-Δανιήλ αὐτὸν δὲν ἔχουμε ἄλλα στοιχεῖα καὶ δὲν εἶναι πάντως ἀπ' τοὺς βασικοὺς γραφεῖς τῆς ἐποχῆς, ὅπως λόγου χάρις ὁ «Γεώργιος ἱερεὺς καὶ νομικὸς» καὶ μερικοὶ ἄλλοι. Δανιήλ ἱερομόναχο βρίσκουμε ὡς γραφέα σὲ ἔγγραφο τοῦ 1686, ἀλλὰ ἡ γραφή εἶναι ἐντελῶς διαφορετικὴ.

Δυσκολίες παρουσιάζει ἡ ἀκριβὴς χρονολόγησις τοῦ ἐγγράφου, ἐφόσον τὸ 1620 ποὺ ἔχει σημειώσῃ ὁ γραφέας μπορεῖ νὰ εἶναι 1602 ἢ 1620. Κατὰ τὴ γνώμη μας προτιμητέα εἶναι ἡ χρονολογία 1602. Τόσο γὰρ θεωροῦμε πιθανότερη τὴν παράλειψιν τοῦ μηδενικοῦ στὶς ἐκατοντάδες ὅσο καὶ τὴν παρόμοια γραφὴ δὲν συναντοῦμε ἄλλῃ σ' ἄλλή τὴν περίοδον τῶν ἀρχῶν τοῦ 17ου αἰῶνα.

2. Διανομή, 1615

(Μονόφυλλο διαστ. 21X31 ἐκ. Μήκος πρώτης γραμμῆς 16 ἐκ.).

- 1 — Κατὰ τὴν σήμερον ἡμέραν ἔτους ἐστὶν 1615 ἐν μηνὶ Ἰουνίου εἰς 13 ὁμολογοῦμεν
- 2 ἐμεῖς ὁ τε Σταμάτιος υἱὸς παπα - Ἀποστόλη καὶ ἐγὼ ὁ Ἰωάννης ἀδελφὸς τοῦ αὐτοῦ Σταματίου ὥς ὅτι εὗρομεν πρά-
- 3 γματα καὶ κτήματα ἀπὸ τῶν γονέων ἡμῶν πατρικὰ καὶ μητρικὰ καὶ στέρογον-μεν καὶ ὁμολο-
- 4 γοῦμεν μὲ ἐκουσία μας βουλῇ καὶ θελήσει. Ἐμοιράσαμε αὐτὰ διὰ τὸ ἀσκαντά-λιστο καὶ
- 5 ἐπῆρε ὁ κάθε εἰς τὸ μερδικό του. Καὶ πρῶτον μὲν ἐπῆρε ὁ Σταμάτιος σπίτι εἰς τὸν Χριστὸν τὸ πλη-
- 6 σίον τοῦ Δούκα καὶ ἕτερον σπίτιον εἰς τὴν κυρὰ-Ψωμοῦ τὸ πλησίον παπα-Μιχάλη Φεργάδη καὶ ἕτερον
- 7 σπίτιον ἔσω τοῦ Κάστρου τὸ ἐπάνωθεν Καλῆς Κοντζακάρη καὶ ἕτερον τὸ πλησίον Ἰωάννου Κοητικοῦ

- 8 περιβόλι εἰς τὸ Νιφίρι τὸ πλησίον παπα-Γεώργη Σταν[ίλα] καὶ ἀμ-
πελοπερίβολο
- 9 ἤγουν τοῦ ἐσικιὰ τὸ μισὸ τὸ πλησίον τῆς ἐπάνωθεν στράτας καὶ ἀμπέλιον
καὶ χωράφιον ὅπου ἐστὶ
- 10 εἰς τὴν Ἀγιά τὸ πλησίον Εὐφροσύνης Μανώλη ἀμπέλιον εἰς τὰ [.....] τὸ πλη-
σίον Ἰωάννου Μαυροδῆ καὶ
- 11 ἕτερον εἰς τὸν αὐτὸν τόπον τὸ μισὸ τὸ πλησίον τοῦ Λιγοδούλη καὶ ἕτερον
ἀμπέλι εἰς τὸν αὐτὸν τόπον
- 12 τὸ μισὸ τὸ πλησίον Νικολάου Μανουήλ Γεωργίου καὶ ἕτερον ἀμπέλιον ἤγουν
τὴν ἄμουνδα τὸ μισὸ
- 13 τὸ πλησίον Κονόμου Θεοδοῶρη καὶ ἕτερον ἀμπέλιον εἰς τὰ Λουριά τὸ μισὸ τὸ
πλησίον Κυπαρίση
- 14 καὶ τὰ ἔσω τοῦ σπιτιοῦ μας καὶ αὐτὰ ἐπῆρε ὁ κάθε εἰς τὸ μερδικό του εἰς
τὸ σπίτι του, ἀκόμα καὶ
- 15 ἔχουμε τὰ χωράφια μας ἀμοίραστα. Καὶ λέγω πρὸς εἴμαστε μοιρασμένοι καὶ μὴ
ἔχει
- 16 τίς παρ' ἡμῶν ἀντιλέγει ἀπὸ τοῦ νῦν. Ἐγγράμμι το παρὸν γράμμα κατέμπροσθεν
τῶν παραιτούμενων μαρτύρων
- 17 παπα-Μανθαίου Μανώλη Ἀνδρέου καὶ παπα-Ἰωάννου Γεωργίου Ἰωάννου καὶ
παπα-Ἀνδρέου Αἰμπρινοῦ καὶ Γρηγορίου
- 18 Κατζίκη, Νικολάου Κερασσοῦ καὶ Δουκα παπαῖ, Δημητρίου Κατερίνη καὶ
Γεωργίου Ἀχρϊάνη καὶ Δημητρίου Ροδίτη
- 19 Νικολάου Καμαντοῦ καὶ Γιαννούλη καὶ Μαστρομάρκου καὶ ἐμοῦ τοῦ γράφαντος
Γεωργίου
- 20 ἱερέως καὶ νομικοῦ.

Μὲ τὸ ἔγγραφο αὐτὸ οἱ ἀδελφοὶ Σταμάτιος καὶ Ἰωάννης, γιοὶ τοῦ παπα-Ἀπο-
στόλη, μοιράζουσι τὴν πατρομητρικὴν τους περιουσίαν.

Τὸ ἔγγραφο εἶναι ἐπίσημο (νοταριακὸ) καὶ ἀποτελεῖ σύμβαση διανομῆς κοι-
νῆς περιουσίας. Ἡ περιουσία αὕτη, κινητὴ καὶ ἀκίνητη περιῆλθε κατὰ πᾶσα πιθα-
νότητα στοὺς δυὸ ἀδελφοὺς ἀπὸ κληρονομία ἐξ ἀδιαθέτου τῶν γονέων τους («πρά-
γματα καὶ κτήματα ἀπὸ τῶν γονέων ἡμῶν πατρικὰ καὶ μητρικὰ» στίχ. 3). Οὔτε
ὅμως ἀπ' τὸ ἔγγραφο οὔτε ἀπὸ ἄλλα ἀρχεὶα καὶ στοιχεῖα προκύπτει γιὰ τὴν διανομὴν
δὲν ἐγένετο μὲ τὸ θάνατον τοῦ ἑνὸς ἀπ' τοὺς δυὸ γονεῖς, ἀλλὰ ἀφ' ὧν ἐγένετο τὸ
θάνατον καὶ τῶν δύο. Ἴσως προαποθανούσης τῆς μητέρας τους, νὰ ἐξακολούθησε ὁ
πατέρας τους παπα-Ἀποστόλης τὴν διαχείρισιν τῆς συζυγικῆς περιουσίας καὶ μόνον

ὅταν πέθανε κι αὐτὸς ἀποφάσισαν τὰ παιδιὰ τους νὰ προχωρήσουν στὴ διανομὴ, πρὸς ἀποφυγὴ προστριβῶν («διὰ τὸ ἀσκαντάλιστο» στίχ. 4). Ἴσως ἀκόμα νὰ ἦσαν ἀνήλικα καὶ προῆλθαν στὴ διανομὴ μὲ τὴν ἐνηλικίωσή τους. Ὅπωςδήποτε ἔχουμε μιὰ σχέση κοινωνίας (communio hereditatis)¹ καὶ μὲ τὴ συμφωνία αὐτὴ ἐπιδιώκεται ἡ ἐξώδικη ἢ ἐκουσία² («ἐκουσία μας βουλῇ καὶ θελήσει» στίχ. 4) διανομὴ τῶν κυριότερων ἐκ τῶν ἀντικειμένων της³. Ὅχι ὅλων ὅμως, γιατί ρητὰ μνημονεύεται στὸ κείμενο πὼς τὰ χωράφια τῆς κοινῆς περιουσίας παραμένουν ἀμοίραστα (στίχ. 15). Ἀρα ἡ «κοινωνία» τῶν δυὸ ἀδελφῶν θὰ ἐξακολουθήσει γιὰ τὸ τμήμα τῆς κληρονομιάς ποὺ ἀντιπροσωπεύουν τὰ ἀμοίραστα χωράφια.

Πρέπει νὰ ὑποθέσουμε πὼς ἀπ' τοὺς δυὸ ἀδελφούς ὁ Σταμάτιος ἦταν ὁ πρεσβύτερος κι ὁ Ἰωάννης ὁ νεώτερος, δεδομένου ὅτι τόσο στὴν ἀρχικὴ δήλωση ταυτότητας ὅσο καὶ στὴ διανομὴ προτάσσεται ὁ Σταμάτιος. Πρέπει ἐπίσης νὰ ὑποθέσουμε πὼς οἱ δυὸ τους ἦσαν μοναδικοὶ κληρονόμοι τῆς πατρομητρικῆς περιουσίας καὶ ὅτι δὲν εἶχαν ἄλλον ἐπιζῶντα ἀδελφὸ ἢ ἄγαμη ἀδελφή. Καὶ λέμε ἄγαμη, γιατί ἂν εἶχαν παντρεμένη ἀδελφή, δὲν ξέρουμε ἂν ἐδικαιούτο σὲ συνεισφορὰ ἢ ἦταν ὑποχρεωμένη νὰ περιοριστεῖ στὴν προῖκα της⁴.

Χαρακτηριστικὸ εἶναι πὼς τὸ συμφωνητικὸ δὲν περιγράφει παρὰ μόνο τὸ μερίδιό τοῦ μεγάλου ἀδελφοῦ («καὶ πρῶτον μὲν ἐπῆρε ὁ Σταμάτιος» στίχ. 5) ἐνῶ τὸ μερίδιό τοῦ μικρότερου Ἰωάννη βγαίνει μόνο συμπερασματικὰ ἀπὸ τὰ μισὰ τμήματα τῶν κτημάτων ποὺ ἰσομοιράζονται.

Γενικὰ εἶναι φανερό πὼς ἡ διανομὴ εἶναι ἄνιση σὲ βάρος τοῦ μικρότερου. Γιατί ὁ Σταμάτιος, ἐκτὸς ἀπ' τὸ μισὸ τῶν 5 ἀμπελιῶν στὴν Ἑσικιά, πλησίον Λιγοδούλη, πλησίον Γεωργίου, Ἀμουδα καὶ Λουριά (στίχ. 9, 11, 12, 13) καὶ τὸ μισὸ τῶν πραγμάτων τοῦ σπιτιοῦ (στίχ. 14), παίρνει ὁλόκληρα 4 σπίτια στὶς συνοικίες Χριστό, Κυρὰ - Ψωμοῦ καὶ μέσα στὸ Κάστρο (στίχ. 5-7), 1 περιβόλι στο Νιφίρι (στίχ. 8) καὶ 2 ἀμπέλια στὴν Ἀγιά καὶ πλησίον Μαυροδῆ (στίχ. 10). Ἐνῶ ὁ Ἰωάννης συνάγεται πὼς πέρνει μόνο τὸ μισὸ τῶν ὡς ἄνω 5 ἀμπελιῶν καὶ τὸ μισὸ τῶν πραγμάτων τοῦ σπιτιοῦ. Ἡ ἐξήγηση τῆς ἀνισότητος εἶναι δύσκολη. Γιατί ἢ πρέπει

1. Βλ. κατ. ἐγγραφο 8.

2. Ἄ. Κ ρ α σ ᾱ, Σύστημα Ἀστικοῦ Δικαίου, τόμος Ε', Ἀθῆναι 1910), σελ. 219, Γ. Μ π α λ ῆ, Ἐγχειρίδιον Κληρονομικοῦ Δικαίου (Ἐκδ. Γ', Ἀθῆναι 1934), σελ. 406, Π. Ζ έ π ο υ, Ἐνοχ. Δίκαιον, Β' μέρος, εἰδικόν (Ἀθῆναι 1965), σελ. 674.

3. Ἐπιτρέπεται ἡ μερικὴ διανομὴ, Κ ρ α σ σ ᾱ, ὁ.π. σελ. 692, Μ π α λ ῆ, ὁ.π. σελ. 469.

4. Παρὰ τὴ ρητὴ διαβεβαίωση τοῦ Εἰρηνοδίκη Σκύρου, γιὰ τὴν ἀκρίβεια τῆς ὁποίας διατηροῦμε πολλὰς ἀμφιβολίες. M a u r e r, Ὁ ἐλληνικὸς λαός, Ἀθῆναι 1971, σ. 153. Βλ. καὶ Π. Ζ έ π ο υ, ἰδιοκτησία κατ' ὁρόφους, Ἀθῆναι 1931, σελ. 35.

νά δεχτούμε πώς υπήρχε κάποια σχετική παραγγελία τῶν γονέων τους (νέμηση ἀνιόντος⁵) ἢ ὁποία ὅμως δὲν φαίνεται πουθενά στὸ κείμενο ἢ πὼς κάποια ἄλλα, μὴ ἀναφερόμενα στὴ συμφωνία, περιουσιακὰ στοιχεῖα ἔμεναν ὑπὲρ τοῦ Ἰωάννη σὲ ἀντάλλαγμα γιὰ τὰ ἐπὶ πλέον ἀκίνητα τοῦ Σταματίου. Ἡ δεύτερη αὐτὴ ἐκδοχὴ δὲν εἶναι ἀπίθανη, ἂν λάβουμε ὑπόψη πὼς τὸ μερίδιο τοῦ Ἰωάννη πουθενά ἐκτὸς ἀπ' τὰ «ἔσω τοῦ σπιτιοῦ» (στίχ. 14) δὲν μνημονεύεται ρητὰ στὸ ἔγγραφο κι ἀκόμα πὼς τὰ κληρονομικὰ χωράφια παραμένουν ἀμοίραστα. Πάντως, δὲν μπορεῖ ν' ἀποκλεισθεῖ καὶ ἡ ἐκδοχὴ πὼς ἡ διαφορὰ εἶναι σκόπιμη γιὰ χάρη τῶν πρωτοτόκειων⁶. Τὸ βέβαιο εἶναι πὼς ἡ συμφωνία καὶ ἡ συγκατάθεση τοῦ Ἰωάννη εἶναι ἀπόλυτη καὶ ἐκφράζεται παντοιοτρόπως στὸ κείμενο («ὁμολογοῦμεν ἐμεῖς» στίχ. 1, «ἐκούσια μας βουλὴ καὶ θελήσει» στίχ. 4, «εἴμαστε μοιρασμένοι» στίχ. 15, «νὰ μὴν ἔχει τις νὰ ἀντιλέγει» στίχ. 16) ἐπιβεβαιώνεται δὲ ἀπὸ χορεία 12 μαρτύρων καὶ τοῦ γραφέα ἱερέως καὶ «νομικοῦ».

Ὡς πρὸς τὰ 5 ἀμπέλια ποὺ ἰσομοιράζονται γίνεται πραγματικὴ διανομή, με αὐτούσια διαίρεση τῶν κτημάτων, ἐκφραζόμενη μὲ τὴν προσδιορισμὸ τοῦ πλησιαστῆ («τὸ μισὸ τὸ πλησίον...» στίχ. 9, 11 κ.λπ.). Ἔτσι π.χ. ὁ Σταμάτιος ἀπ' τὸ ἀμπέλι στὴν Ἀμουδα παίρνει τὸ μισὸ τὸ κείμενο πρὸς τὴν πλευρὰ τοῦ γείτονα Κονόμου Θεόδωρῃ καὶ τὸ ὑπόλοιπο μισὸ παίρνει ὁ Ἰωάννης. Ἐπίσης ἀπ' τὸ ἀμπέλι στὰ Λουριά ὁ Σταμάτης πέρνει τὸ μισὸ τὸ κείμενο πρὸς τὴν πλευρὰ τοῦ γείτονα Κυπαρίση καὶ τὸ ὑπόλοιπο μισὸ παίρνει ὁ Ἰωάννης. Ἀλλοῦς ἡ διανομὴ δὲν θὰ εἶχε νόημα, ἀφοῦ θὰ παρέμενε ἡ ἐξ ἀδιαιρέτου συνιδιοκτησία. Ἄλλο βεβαίως τὸ ζήτημα, ἂν τὸ κομμάτι τοῦ πρωτότοκου ἦταν στὴν πραγματικότητα τὸ καλύτερο, πράγμα ποὺ δὲν μποροῦμε νὰ τὸ ξέρουμε. Γιὰ τὴ μείωση πάντως τῆς ἀνισότητος δὲν θὰ ἔταν ἄδικο νὰ σκεφτοῦμε πὼς κι ἀπ' τὰ τρία ἄλλα κτήματα μπορεῖ ὁ Σταμάτιος νὰ ἔπαιρνε μόνο τὸ μισό, τὸ πρὸς τὴ πλευρὰ τῶν μνημονευομένων πλησιαστῶν (Νιφίρι πρὸς Στανίλα, Ἀγιά πρὸς Εὐφροσύνη Μανώλη, πλησίον Μαυροδῆ), μ' ὅλο ποὺ εἰδικῶς γι' αὐτὰ δὲν ἀναφέρει ρητὰ τὸ «μισό», ὅπως γίνεται γιὰ τὰ ὑπόλοιπα.

Αὐτὰ ὡς πρὸς τὴν ἀκίνητη περιουσία. Γιὰ τὰ κινητά, τὰ «ἔσω τοῦ σπιτιοῦ», (στίχ. 15) γίνεται γενικὴ μόνο μνεῖα, πὼς ὁ καθένας πῆρε τὸ μερίδιό του. Τί ἀκριβῶς ὅμως πῆρε καὶ ἂν ἡ μοιρασιὰ ἦταν δίκαια δὲν μποροῦμε νὰ ξέρουμε. Ὑποθέτουμε πάντως πὼς τὸ κάθε μερικὸ πρέπει νὰ περιλάμβανε τὰ συνήθη ἀντικείμενα ποὺ συναντοῦμε στὰ προικοσύμφωνα καὶ στὶς διαθήκες τῆς ἐποχῆς. Δηλαδή ἐπί-

5. Μ π α λ ῆ, ὁ.π., σελ. 70 ἐπ. καὶ Α.Κ. ἄρθρο 1891.

6. Πρβλ. σχετικὴ διήγηση τοῦ περιηγητῆ Hawkins στὸ βιβλίο τοῦ R. Walpole (1818), εἰς Ε. Ἀντωνιάδη, Ἡ Σκῦρος στοὺς περιηγητὲς καὶ γεωγράφους (ἐκδ. Ἑταιρ. Εὐβοϊκῶν Σπουδῶν, Ἀθῆνα 1977), σελ. 17.

πλώση (κυρίως σεντούκια), ρουχισμό, χαλκώματα και την «άλώνη» του σπιτιού⁷. Παρατηρούμε τέλος πώς στη διανομή δέν περιλαμβάνονται καθόλου ζωντανά (πρόβατα, γίδια, γαϊδούρια κ.λπ.) πράγμα που υποδεικνύει ίσως τη κοινωνική τάξη των συγκυρίων.

Λόγω του χαρακτήρος του έγγραφου, έχουμε σ' αυτό ένα πλήθος προσώπων και πραγμάτων. Από τα αναφερόμενα πρόσωπα (πλησιαστές, μάρτυρες) σημειώνουμε ως γνωστά σκυριανά ὀνόματα τὰ ἀκόλουθα :

α) Δούκα. 'Απ' τὶς πιὸ παλιές καὶ μεγάλες σκυριανές οἰκογένειες, γιὰ τὴν ὁποία γράφουμε ἐκτενέστερα κατωτέρω στὸ ἔγγραφο 10. Βλ. σχετικά καὶ στὸ ἔγγραφο 6, στίχ. 11.

β) Φεργάδης. Τὸν ἴδιο παπα-Μιχαήλ Φεργάδη συναντοῦμε ὡς πλησιαστὴ χωραφιοῦ στὰ Ψαχρά σὲ πωλητήριο τοῦ 1630. 'Εξάλλου, Νικολῆ Φεργάδη βρίσκουμε πλησιαστὴ τὸ 1640 καὶ Ἄννα Μανώλη Φεργάδη πωλήτρια χωραφιοῦ ἐπίσης τὸ 1640. Τὸ ὄνομα ἔχει διατηρηθεῖ σὲ πάρα πολλοὺς οἰκογενειακοὺς κλάδους τῆς σημερινῆς Σκύρου.

γ) Κρητικοῦ. Τὸν ἴδιο Ἰωάννη Κρητικοῦ συναντοῦμε πλησιαστὴ κλείσματος σὲ προικοσύμφωνο τοῦ 1609. Καὶ παπα-Μεγαλάκη Κρητικοῦ ὡς μάρτυρα σὲ πωλητήριο τοῦ 1662. Συγώνυμο Ἰωάννη Κρητικοῦ (ἐγγονο;) βρίσκουμε τὸ 1723⁸.

δ) Στανίλα. Τὸν ἴδιο παπα-Στανίλα συναντοῦμε πλησιαστὴ χωραφιοῦ στὸν Ἄη Παντελέμονα σὲ δωρητήριο τοῦ 1656, ἐνῶ Μιχάλης Στανίλας ὑπογράφει ὡς μάρτυρας σὲ διαθήκη τοῦ 1643 καὶ Ἰωάννης Στανίλας ὡς μάρτυρας σὲ προικοσύμφωνο τοῦ 1636. Τὸ ὄνομα δὲν διατηρήθηκε.

ε) Μαυροδῆ. Ἡ Μαυρουδῆ ἢ Μαρουδῆ, γιὰ τὸ ὁποῖο γράφουμε κατωτέρω λεπτομερέστερα (ἔγγρ. 3).

στ) Λιγοδούλη. Προφανῶς παρατσούκλι ποὺ τὸ συναντοῦμε σὲ ἀρκετὰ ἔγγραφα τῆς ἐποχῆς (Γιώργης καὶ Γληγόρης Λιγοδούλης σὲ διανεμητήριο τοῦ 1615, Παρασκευᾶς Λιγοδούλης σὲ πωλητήριο τοῦ 1620). Τὸ παρωνύμιο δὲν διατηρήθηκε.

ζ) Κονόμου. Τὸ ἴδιο ἐπώνυμο χωρὶς ὄνομα συναντοῦμε σὲ προικοσύμφωνο τοῦ 1620 καὶ πωλητήριο τοῦ 1635.

η) Κυπαρίση. Βλ. σχετικά στὸ ἔγγραφο 3 στίχ. 18. Τὸ ὄνομα ἔχει διατηρηθεῖ.

θ) Κατζίκη. 'Επίσης ἀπ' τὶς πιὸ παλιές καὶ μεγάλες σκυριανές οἰκογένειες γιὰ τὴν ὁποία γράφουμε ἐκτενῶς κατωτέρω, στὸ ἔγγραφο 4.

7. 'Αρχ. 'Εγγρ. Σκύρου, 1 σ. 34, 36, Μ. Φαλτάιτς, Σκυῖρος ('Αθήναι), σ. 143 ἐπ.

8. 'Αρχ. 'Εγγρ. Σκύρου, (ἐκδ. 'Εφημ. «Σκυριανὰ Νέα»), τευχ. 1/1977, σ. 42.

ι) Κατερίνη. Τὸν ἴδιο Δημήτρη Κατερίνη συναντοῦμε σὲ πωλητήριο τοῦ 1635.

ια) Ἀχριάνη. Παλαιότατο σκυριανὸ ἐπώνυμο. Μανώλης Ἀχριάνης, πλησιαστής χωραφιοῦ στ' Ἀγαλίνι σὲ προικοσύμφωνο τοῦ 1649. Ἰωάννης Ἀχριάνης πλησιαστής σὲ χωράφι στὰ Ψαχρὰ σὲ πωλητήρια τοῦ 1606 καὶ 1609 καὶ μάρτυρας σὲ πωλητήριο τοῦ 1644. Γιὰ τὸν 17ο αἰῶνα βλ. σχετικὴ διαταγὴ τοῦ Σερασκέρη⁹. Τὸ ὄνομα διατηρήθηκε.

ιβ) Καμαντοῦ. Ἀπ' τὰ ἐκλιπόντα σκυριανὰ ὀνόματα ποὺ διασώθηκε μόνο στὴν ὁμώνυμη συνοικία ἔξω ἀπ' τὸ Κάστρο¹⁰.

Ἐξάλλου ἄγνωστα ἀπὸ ἄλλα ἔγγραφα τοῦ ἀρχείου μας εἶναι τὰ ὀνόματα Κοντζακάρη, Λαμπρινοῦ καὶ Ροδίτη, τὰ ὁποῖα καὶ δὲν διατηρήθηκαν στὴ Σκῦρο.

Ἀπὸ τὰ τοπωνύμια τοῦ ἐγγράφου, μνημονεύουμε γιὰ μὲν τὰ σπίτια, τίς γνωστὲς συνοικίες Χριστοῦ (τοῦ Μίγα;) καὶ Κυρὰ Ψωμοῦς¹¹. Γιὰ τὰ «ἔσω τοῦ Κάστρου» πρέπει νὰ ποῦμε πὼς κατὰ κανόνα ἦταν μικρὰ σπίτια - ἀποθήκες στὰ ὁποῖα οἱ Σκυριανοὶ διατηροῦσαν πολύτιμα εἶδη ἢ ἀποθέματα καὶ στὰ ὁποῖα κατέφευγον σὲ ὥρες κινδύνου¹². Εἶναι χαρακτηριστικὸ ὅτι τὸ ἕνα ἀπ' τὰ δύο εἶναι χωριστὸ ἀνώγειο πάνω σὲ ξένο ἰσόγειο («ἄνωθεν τῆς Καλῆς Κοντζακάρης» στίχ. 7), πράγμα ποὺ ἐπέβαλε ὁ ἐξαιρετικὰ περιορισμένος χώρος¹³.

Γιὰ τὰ ἄλλα κτήματα σημειώνουμε τίς γνωστὲς καὶ σήμερα τοποθεσίες: Νιφίρι, Ἀγιά, Λουριά καὶ Ἀρμουδα (γιὰ τὰ πρὸς τὴ θάλασσα ἀμπέλια τοῦ Κάμπου). Ἀτυχῶς ἡ τοποθεσία τῶν κτημάτων τῶν στίχων 10 καὶ 11 δὲν διαβάζεται λόγω τῆς φθορᾶς τοῦ χαρτιοῦ.

Ἐντύπωση κάνει ὁ μεγάλος ἀριθμὸς τῶν μαρτύρων ποὺ ὑπογράφουν (διὰ χειρὸς βέβαια γραφέως). Ἀντὶ τῶν 3 - 5 συνήθων μαρτύρων, ἐδῶ ἔχουμε 12 καὶ μάλιστα ἀπ' ὅλες τίς κοινωνικὲς τάξεις τοῦ νησιοῦ (γαιοκτήμονες - προεστοί, ποιμένες, μαστόροι).

Στὸ ἔγγραφο ὑπογράφει ὡς γραφέας ὁ Γεώργιος ἱερεὺς καὶ νομικός. Εἶναι ὁ γνωστὸς γραφέας τῶν ἀρχῶν τοῦ 17ου αἰῶνα ποὺ τὸν ξανασυνταντοῦμε (μὲ ἢ χωρὶς τὸ «νομικός») σὲ δωρητήριο τοῦ 1618 καὶ πωλητήριο τοῦ 1626. Τὸ «ὀφφίκιο» τοῦ νομικοῦ ἦταν ἐκκλησιαστικὸ, ἀνάλογο μὲ τοῦ ταβουλάρου καὶ ἀναφέρεται κυ-

9. Ἀρχ. Ἐγγρ. Σκύρου, 2, σελ. 2.

10. Ἀρχ. Ἐγγρ. Σκύρου, 1, σελ. 16. Καὶ ἐφημ. «Σκυριανὰ Νέα», φύλ. 7/1977, σελ. 7.

11. Γεννήσεως Χριστοῦ καὶ Γεννήσεως Θεοτόκου. Β. Ἀ τ έ σ η, Ἱστορία Ἐκκλησία Σκύρου (ἐκδ. Ἐταιρ. Εὐβ. Σπουδῶν), Ἀθῆναι 1961, σ. 251.

12. Μ. Κ ω ν σ τ α ν τ ι ν ῖ δ η, Ἡ νῆσος Σκῦρος, Ἀθῆναι 1901, σελ. 109, 132. Κ. Fredrich εἰς Ε. Ἀ ν τ ω ν ι ᾶ δ η, Ἡ Σκῦρος στοὺς περιηγητὲς καὶ γεωγράφους σελ. 220.

13. Βλ. σχετικὰ σχόλια κατωτέρω, στὸ ἔγγραφο 9.

ρίως σὲ γραφικὰ - νοταριακὰ καθήκοντα. Γι' αὐτὸ πιστεύουμε πὼς ἔγγραφα συντασσόμενα καὶ ὑπογραφόμενα ἀπὸ «νομικοὺς» ἢ «ταβουλάριους» εἶχαν τὸν ἐπίσημο χαρακτῆρα δημόσιου ἐγγράφου. Τέτοια ἔγγραφα συναντοῦμε στὸν 16ο αἰώνα¹⁴ καὶ στὶς ἀρχὲς τοῦ 17ου αἰώνα¹⁵. Ἀργότερα, ἀπ' τὰ μέσα τοῦ αἰώνα καὶ πέρα, τὰ ἐπίσημα ἔγγραφα συντάσσουν ὅλο καὶ περισσότερο οἱ «νοτάριοι» τῆς χώρας.

3. Ἀνταλλαγή, 1641

(Μονόφυλλο διαστ. 10,7 X 15,5 ἐκ. Μῆκος πρώτης γραμμῆς 9 ἐκ.).

- 1 — Ἐκδηλον ἔστω τοῖς πᾶσιν ἀνθρώποις ὡς ὅτι ἡμεῖς ὁ Σταμάτιος
- 2 Γεωργίου Μαυρουδῆ καὶ Μανουὴλ Βατάχου ὁμονοήσαντες
- 3 ἐπὶ συμφέρον ἐκάστου ἐποιήσαμε τὴν ἀλλαξίαν ὁμοῦ
- 4 καὶ ἔδωσα τοίνυν καγὼ Σταμάτιος πρὸς τὸν ρηθέντα Μανουὴλ
- 5 χωράφιον ὃ κέκτημαι εἰς τοῦ Τραχίου τὸ μέρος ἐν τῇ τοποθεσίᾳ
- 6 καλουμένην κλεισμα πλησίον Πατιστῆς μίαν μεριά
- 7 καὶ ἄλλη. Ἐνθεν τοίνυν καὶ ἐγὼ Μανουὴλ δίδω πρὸς τὸν
- 8 Σταμάτιον χωράφιον εἰς τὸ μέρος τοῦ Καϊκροῦ εἰς τὸν Ἅγιον Ἰωάννην
- 9 πλησίον αὐτοῦ τοῦ Σταματίου εἰς [] σάσμον τοῦ ἀνταλλάγματος.
- 10 Δι' ὃ ἀποφαινόμεθα ἕκαστος καὶ ὁμολογοῦμε ἐπὶ
- 11 καὶ καλῶς καὶ οἰκειοθελῶς ἐγένετο ὁ συναλλαγμὸς ἵνα
- 12 ἔχει ἕκαστος ὅτι ἔλαβεν ὡς ἴδιον, θάτερος τὸν ἕτερον μὴ
- 13 ἔχειν παρενοχλῶν ἀλλ' ἔστω ἕκαστος κύριος καὶ ὑπεξούσιος
- 14 εἰς ὅτι ἔλαβε ποιεῖ ὡς βούλεται εἰς αὐτῷ. Εἰς τε τὴν περὶ τού-
- 15 του δήλωσιν καὶ διὰ τὸ ἀνενόχλητον ἐγράφη τὸ παρὸν
- 16 συναλλακτικὸν κατὰ τὸ ζῶνθ μηνὶ Ἰανουαρίῳ
- 17 μαρτυρούντων ἀσφαλῶς τῶν κάτωθεν ὑπογεγραμμένων
- 18 Παπα Κυπαρίση Κωσταντῆς Μαν Καφιάρη Σταμάτης Κρεοντιοῦ
- 19 Γεώργιος Μανούσου Παπα Σταμάτης

Μὲ τὸ ἔγγραφο αὐτὸ πιστοποιεῖται ἡ ἀνταλλαγή χωραφιῶν ἀνάμεσα στοὺς Σταμάτιο Γ. Μαυρουδῆ καὶ Μανουὴλ Βατάχου.

Εἶναι γνωστὸ πὼς μὲ τὴ σύμβαση ἀνταλλαγῆς συμφωνεῖται μιὰ παροχή καὶ

14. Ἀρχ. Ἐγγρ. Σκύρου, 1, σελ. 11 καὶ 21.

15. Ἰωάννης ἱερεὺς καὶ ταβουλάριος, σὲ διάφορα δικαιοπρακτικὰ ἔγγραφα τοῦ 1606 - 1627. Γεώργιος ἱερεὺς καὶ νομικός, σὲ δικαιοπρακτικὰ ἔγγραφα τοῦ 1609 - 1626.

